

A low-angle photograph of a modern skyscraper with a glass facade, reflecting the sky and clouds. The building has a distinctive design with a series of horizontal metal brackets or balconies extending from the glass facade. The sky is blue with scattered white clouds.

Omgevingsanalyse 2021

INLEIDING

Voor u ligt, als onderdeel van de Kadernota 2021, de omgevingsanalyse van de gemeente Venlo. Wij hebben voor u de voor Venlo meest relevante maatschappelijke ontwikkelingen bij elkaar gebracht. Het doel hiervan is om u de maatschappelijke context te schetsen van de gemeente Venlo, de regio en onze organisatie.

Dat dit van groot belang is blijkt wel uit de afspraken die wij, gezamenlijk met onze buurgemeenten hebben kunnen maken met de Provincie Limburg en het rijk in het kader van de regionale investeringsagenda en de onlangs gepubliceerde regiodeal. Het is immers de context, de inhoudelijke opgave die bepalend is voor de omvang van de opgave en de bijdrage die wij, als regio, kunnen leveren aan de lokale, regionale en nationale agenda. Deze opgave hebben wij opgenomen in een regionaal uitvoeringsprogramma.

Dat is van belang bij het maken van beleidsmatige keuzes en bestuurlijke afwegingen. Waar mogelijk proberen wij deze in te kleuren binnen de Venlose context. Vaste elementen in de analyse zijn de demografische ontwikkeling van Venlo, de economie, de ontwikkeling van de arbeidsmarkt, de woningmarkt en uiteraard de financiële positie. Uiteraard is een dergelijke schets nooit compleet.

Wij hebben dus een selectie gemaakt in de onderwerpen die in het overzicht zijn opgenomen, waarbij we getracht hebben om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de (Venlose) actualiteit en bestuurlijke relevantie.

De omgevingsanalyse was oorspronkelijk onderdeel van het hoofdstuk beleid van de kadernota. Op nadrukkelijk verzoek van de gemeenteraad maakt het nu als zelfstandig document onderdeel uit het P&C-proces en vormt daarmee het eerste P&C-product van 2020. Dit document wordt geagendeerd voor de oordeelsvormende vergadering van de gemeenteraad. De inhoud van de raadsbehandeling tijdens deze oordeelsvormende vergadering wordt meegenomen bij de productie van de kadernota 2021.

Venlo, maart 2020

DEMOGRAFIE

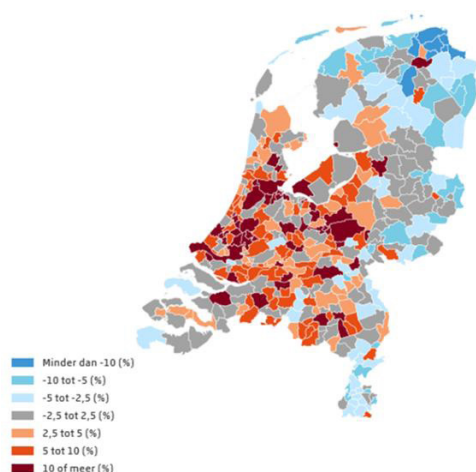
Het inwonertal van Venlo is opnieuw gegroeid, voor het negende jaar op rij, per saldo met 213 inwoners naar 101.816 inwoners.

Dat dit, ondanks de aanhoudende groeicijfers, minder vanzelfsprekend is dan het op het eerste gezicht wellicht lijkt, leiden we af uit de natuurlijke bevolkingsontwikkeling van Venlo. Net als in 2018 was er in onze gemeente het afgelopen jaar namelijk opnieuw sprake van een (oplopend) sterfteoverschot, van -23 in 2018 naar -84 in het afgelopen jaar. Er zijn de afgelopen twee jaar dus meer Venlonaren gestorven dan dat er door geboorte bij zijn gekomen. En dat is natuurlijk niet zo vreemd in onze vergrijsde gemeente. Opvallend is wel dat het aantal overledenen in 2019 (970) nagenoeg even hoog was als in 2018 (969), maar dat met name het aantal geboorten sterk is afgenomen, van 946 in 2018 naar 886 in 2019.

Dat betekent dat de bevolkingsgroei net als vorig jaar opnieuw geheel voor rekening komt van nieuwkomers, uit andere Nederlandse gemeenten of uit het buitenland. In Venlo vestigden er zich in 2019 1.669 inwoners uit het buitenland, 1.246 inwoners emigreerden. 2.576 inwoners verhuisden binnen Nederland naar een andere gemeente, 2.450 inwoners verhuisden binnen Nederland naar Venlo. Daarmee was er in 2019 opnieuw sprake van een relatief stevig immigratieoverschot (+420) en een (opnieuw afgenomen) binnenlands vertrekoverschot (-126). Vergeleken met een aantal jaar geleden toen er nog sprake was van jaarlijkse binnenlandse vertrekoverschotten van tussen de 350 en 500 is onze gemeente dus steeds beter in staat haar bevolking vast te houden.

Afgelopen december publiceerde het CBS de nieuwe kernprognose 2019-2060. Daarin gaf het CBS aan te verwachten dat de Nederlandse bevolking verder groeit naar 19,6 miljoen inwoners in 2060. Met name, en daarop is Venlo dus zeker geen uitzondering, door internationale migratie. Ook de verwachte bevolkingsomvang in 2060 werd door het CBS stevig bijgesteld, met 931.000 meer inwoners dan volgens de prognose uit 2018¹.

Al eerder dat jaar had het CBS voor Venlo een bijgestelde prognose gepubliceerd². Van een verwachte bevolkingsdaling (-7.000) naar een verwachte bevolkingsstijging (+5.400), een verschil dus van 12.400 inwoners (in 2050). Dit verschil is opgebouwd uit drie verklarende variabelen, i.c. binnenlandse verhuizingen (+7.000 inwoners), natuurlijke bevolkingsontwikkeling (+5.000) en buitenlandse migratie (+400). Dat zal gevolgen hebben voor ons stedelijk beleid, daarnaast zullen we deze voorspelling nog wel moeten waarmaken. Zonder (extra) toevoeging van woningen kunnen onze (potentiële) extra inwoners namelijk nergens wonen en zal deze ontwikkeling naar verwachting stagneren.

NIEUWS BEVOLKINGSGROEI

Nederlandse bevolking blijft snel groeien, vooral vanwege immigratie

De Nederlandse bevolking blijft groeien, tot ruim 17,4 miljoen inwoners. Vooral vanwege migratie kwamen er het afgelopen jaar 132 duizend Nederlanders bij, blijkt uit nieuwe ramingen van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Redactie 3 januari 2020, 0:01

CBS/ PBL, bevolkingsprognose 2035 (2019)

De Volkskrant, 3 januari 2020

¹ CBS, december 2019

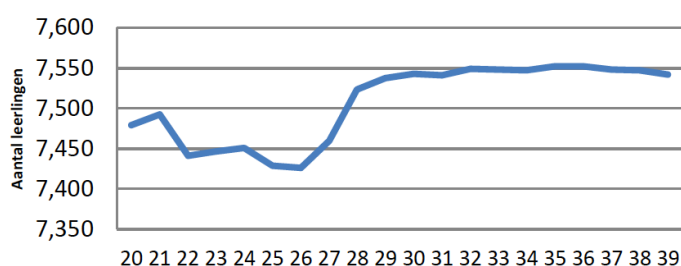
² CBS, bevolkingsprognose 2050, september 2019

Omdat demografie geen exacte wetenschap is en er verschillende invalshoeken bestaan waarlangs je dit vraagstuk kunt beschouwen, bestaan er ook verschillende voorspellingen, met verschillende uitkomsten. Zo publiceerden, naast het CBS, ook ABF en Etil in 2019 prognoses waarin voorspellingen werden gedaan met betrekking tot de bevolkingsomvang en -samenstelling van Venlo. Eensgezind waren de voorspellingen in de vaststelling dat de (in 2017 voorspelde) bevolkingsdaling voorlopig nog even uitblijft. Voorlopig, want afhankelijk van de organisatie lopen hier de prognoses uiteen. Etil voorspelt nog een lichte groei tot 2025, waarna een daling inzet; bij ABF ligt dit punt in 2035 en het CBS plaatst dit moment pas in 2045 waarna stabilisatie optreedt.

De belangrijkste boodschap is dat we deze ontwikkeling op de voet zullen moeten blijven volgen, omdat aantallen inwoners en het type huishoudens bepalend zijn voor veel zaken waar wij als gemeentelijke organisatie rekening mee moeten houden bij de bepaling van ons beleid. Niet alleen wat betreft de woningbouwbehoefte (in aantallen en types), maar ook wat betreft het aantal leerlingen en daarmee het aantal scholen en educatieve voorzieningen. Of het aantal ouderen en de daaraan gekoppelde voorzieningen, aantallen bezoekers of werknemers en de benodigde werkgelegenheid.

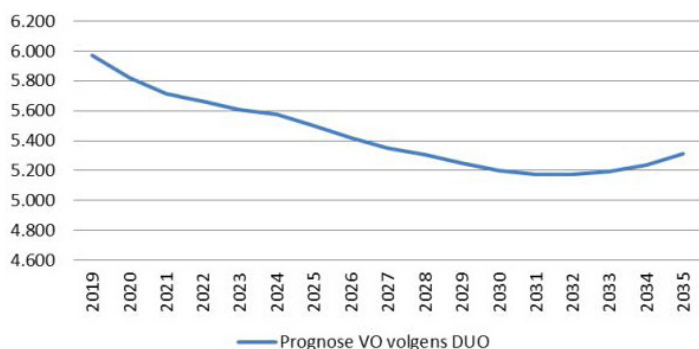
In de hieronder opgenomen grafieken is zichtbaar hoe het aantal leerlingen op het basis en voortgezet onderwijs zich de komende jaren naar verwachting zal gaan ontwikkelen. Duidelijk zichtbaar is ook de relatie tussen de toename (en stabilisatie) van het aantal leerlingen in het basisonderwijs en de (in tijd latere) stijging van het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs.

Prognose basisonderwijs gemeente Venlo 2020-2039

Pronexus, 2019

Leerlingen prognose VO volgens DUO

Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), 2019

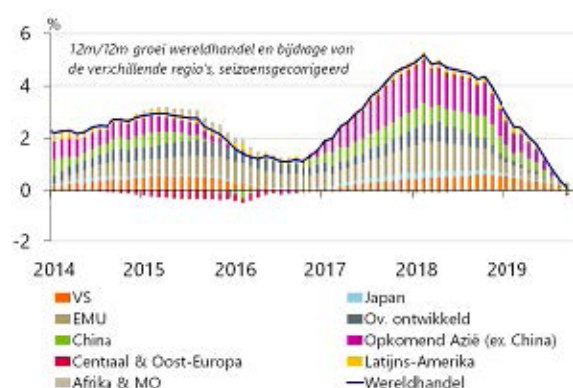
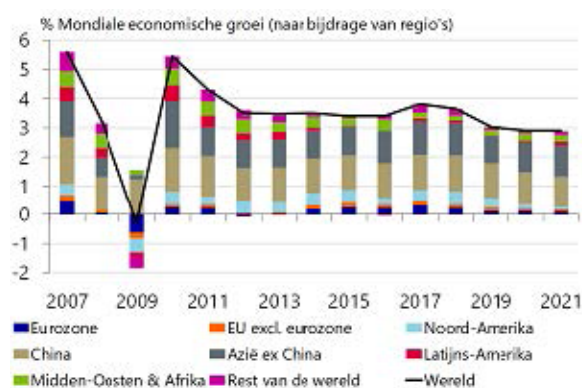
Vanwege de relatieve grote mate van onzekerheid waarmee het onderwerp demografie gepaard gaat is het van belang om bij (de invulling van) majeure stedelijke ontwikkelopgaven rekening te houden met een zekere bandbreedte en flexibiliteit, zowel bij ruimtelijke als bij maatschappelijke opgaven. Daarbij merken we op dat de mate van onzekerheid vanaf een bepaalde leeftijdsgroep sterk afneemt. Niet alleen is de Nederlander erg honkvast³, dat neemt toe als men duidelijk een eigen dialect en cultuur heeft. 63% van de Venlonaren tussen de 30 en 50 jaar is geboren in Venlo.

We verwachten rond 2035 een piek en (ten opzichte van 2019) een groei met 21% voor wat betreft de leeftijdsgroep 70 tot 80 jaar. De groep 80 tot 90 jaar groeit tot 2050 met 81% en piekt na 2050. De groep 90+ groeit met 163% in 2050 en piekt nog later in de tijd. We moeten ons dus voorbereiden op een toename van de vraag naar (sociale) voorzieningen voor ouderen, die tegelijkertijd het model van zo lang mogelijk thuis wonen en zorg en hulp aan huis in een ander perspectief plaatsen. Ook zal er voldoende begraaf- en crematiecapaciteit moeten zijn.

ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Met name als gevolg van het handelsconflict tussen de Verenigde Staten en China en de onzekerheden rondom de economische gevolgen van de Brexit vertraagt de mondiale economische groei de komende jaren naar het laagste niveau in ruim tien jaar. Opvallend is de verwachte aanhoudend lage groei van de grootste Europese economie (Duitsland met 0,6% in de komende twee jaar) en de forse groeivertraging in de Verenigde Staten van een verwachte 2,3% in 2019, naar 0,6% in 2020 en 0,4% in 2021. China en India blijven met hun robuuste groeicijfers weliswaar de belangrijkste aanjagers van de mondiale economie, maar kunnen desondanks niet voorkomen dat de verwachte mondiale groei verder afzwakt naar 2,9% in 2020 en 2021.

In Europa kan zelfs het zeer ruime monetaire beleid van de ECB en negatieve rentes op staatsobligaties niet voorkomen dat naar verwachting Italië in 2021 opnieuw in een recessie belandt. De economische zwakte in Duitsland komt vooral door problemen in de automobielsector. Sinds begin 2018 is de productie in die sector met bijna 20 procent gedaald. Omdat deze sector goed is voor 5% van de Duitse economie en er één miljoen werknemers in werkzaam zijn, heeft dit een flinke impact op de Duitse economie. Dat is zeer relevant voor onze regio met niet alleen toeleveranciers voor de automobielsector, maar ook de logistieke sector die een sterke oost-west-oriëntatie kent.

Macrobond, NiGEN, Rabobank december 2019 C

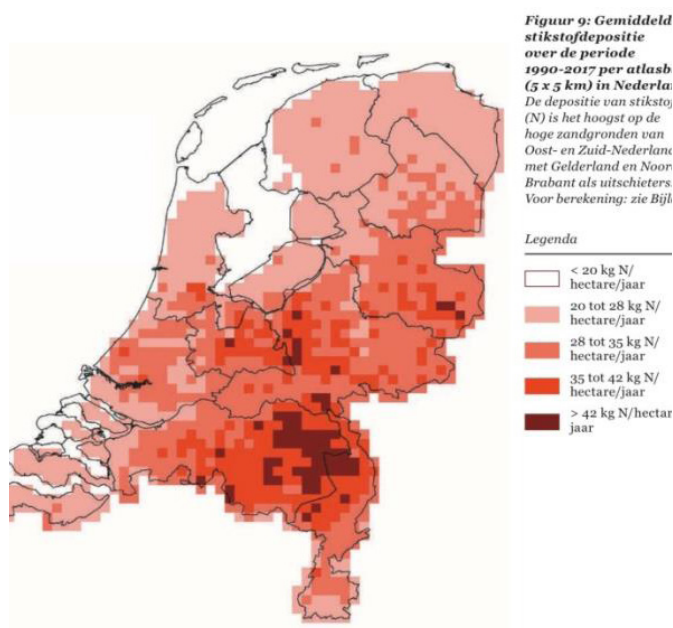
PB, Macrobond, december 2019

³ Meertensinstituut 2013

De Nederlandse economische groei valt in 2020 verder terug naar 1,3% (2019: 1,7%). De werkloosheid bereikte naar verwachting in 2019 haar laagste punt, maar blijft ook in 2020 en het volgend jaar nog uitzonderlijk laag.

Door de krapte op de arbeidsmarkt loopt de contractloonstijging op. Voor de gemeente Venlo is dit merkbaar in de cao-stijging en de gestegen kosten voor inkoop en aanbesteding. De inflatie stijgt volgend jaar minder hard doordat het effect van de verhoging van de indirecte belastingen van vorig jaar wegvalt. Het overschot op de rijksbegroting wordt kleiner door expansief beleid en zwakkere groei, maar de daling van dit overschot wordt gedempt door aanzienlijke onderuitputting. Het rijk is dus niet in staat om al het voorgenomen beleid uit te voeren. Voor 2020 is er een onderuitputting voorzien van €4 miljard en in 2021 van €3 miljard.

En dat is niet alleen maar goed nieuws. Die onderuitputting op de rijksbegroting begint zo langzamerhand een serieus probleem te worden voor gemeenten, omdat de geprognosticeerde ontwikkeling van het gemeentefonds daardoor (achteraf) steeds neerwaarts wordt bijgesteld. Wat dit precies betekent voor de begroting 2021-2023 zal mogelijk blijken uit de meicirculaire. Het Amerikaanse handelsbeleid en de Brexit blijven dit en volgend jaar de belangrijkste risico's voor de Nederlandse economie. Recent is hier de uitbraak van het coronavirus in China nog bij gekomen.

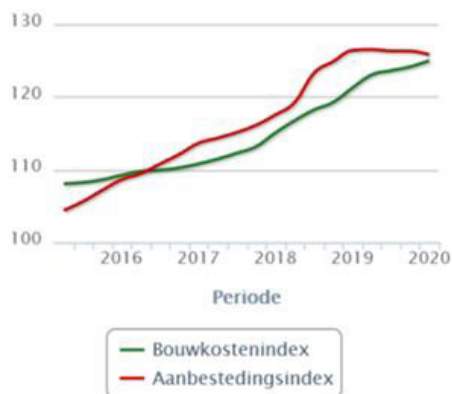

Bron: WFF en Brabantkennis

Een binnenlands economisch risico is de stikstof- en PFAS-problematiek. Weliswaar lijkt de stikstofproblematiek voorsnag voor Venlo (nog) niet tot problemen te leiden, dat wil niet zeggen dat stikstofdepositie in onze regio geen thema is. Nergens in Nederland is de stikstofdepositie immers zo hoog en geconcentreerd als in Oost-Brabant en Noord-Limburg.

De stikstof- en PFAS-problematiek hebben geleid tot een vertraging in de nationale bouwproductie. Na jaren van forse prijsstijgingen lijkt dit zich nu te vertalen in een lichte (prijs-) daling van de aanbestedingsindex en een afvlakkende prijsontwikkeling van de bouwkosten. En dat is, ook mede gegeven de lage rente, gunstig voor investeringen in fysieke projecten.

Bouwkostenindex

Economisch beeld fractie minder gunstig

15-1-2020 06:50

Groei verliest vaart

Economie Limburg in 2020

(<http://www.bouwkostenindex.nl/>)

De koopkracht ontwikkelt zich dit jaar positief door de stijging van de reële lonen en lastenverlichtingen. In doorsnee neemt de koopkracht volgend jaar met 2,1% toe. Als gevolg van de aangekondigde vrijstellingsregeling voor fondsen met een dekkingsgraad van minimaal 90%, wordt voor de meeste pensioenfondsen het doorvoeren van kortingen en premieverhogingen uitgesteld tot 2021. De koopkrachtstijging van gepensioneerden komt volgend jaar op 1,0% uit. Hoewel gepensioneerden voordeel hebben van de lastenverlichtingen, krijgen ze nauwelijks indexatie over hun aanvullende pensioen.

Het CBS hanteert bij het beoordelen van de economische staat van ons land de zogenaamde conjunctuurklok. De economische ontwikkeling maakt een cirkelvormige beweging die zichtbaar wordt gemaakt op de klok. Deze klok maakt in de tijd een beweging 'tegen de klok in', waarbij verschillende voor de economie relevante indicatoren worden gevolgd. We hebben het beeld van januari 2019 afgezet tegen het actuele beeld van januari 2020.

Duidelijk zichtbaar is de economische vertraging waarvoor we in de omgevingsanalyse van vorig jaar reeds aandacht vroegen. Opvallend is dat, hoewel het algemene beeld een economische vertraging en een licht krimpende productie laat zien, de uitvoer aan een nieuwe cyclische opgang is begonnen. Zowel boven de trend als groeiend. En dat lijkt met name voor onze regio die een sterke oriëntatie heeft op logistiek een plezierige ontwikkeling.

CBS, Conjunctuurklok januari 2019 en januari 2020

REGIONALE ECONOMIE

De regionale economie van Venlo is relatief sterk conjunctuurgevoelig. Dat wil zeggen dat de bedrijvigheid en de werkgelegenheidsontwikkeling in onze regio, meer dan in andere regio's, versterkt en in de tijd eerder of later reageert op verbeteringen of verslechtingen van de conjunctuur.

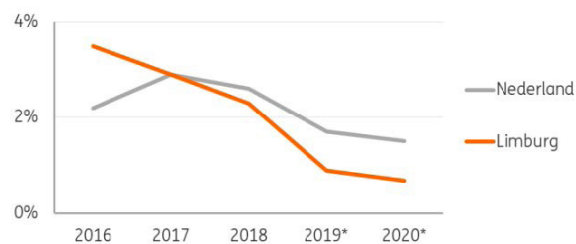
Na de groeivertraging in 2019 valt de groei in de provincie Limburg in 2020 naar verwachting verder terug naar 0,7%. In de regio Venlo ook, echter minder ver, namelijk naar 1,1%⁴. En hoewel inmiddels op een zeer laag niveau, loopt als gevolg daarvan in 2020 naar verwachting ook de werkloosheid weer heel licht op. Dat is niet opzienbarend voor een regio die zo sterk afhankelijk is van conjunctuurgevoelige sectoren zoals de maakindustrie en de logistiek. De impuls vanuit exporterende bedrijven heeft aan kracht ingeboet. Het zijn onder andere het handelsconflict, de Brexit en de recessie in de Duitse industrie die de vraag naar Limburgse goederen en naar logistieke diensten afremmen.

⁴ ING Economisch Bureau, december 2019

ARBEIDSMARKT

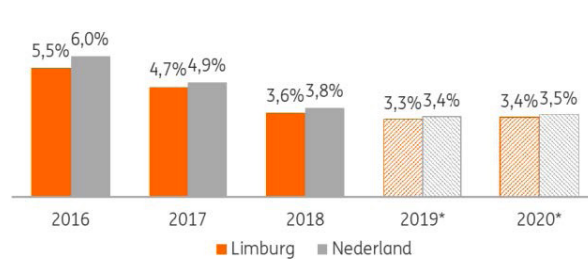
Een einde aan de werkloosheidsdaling betekent mogelijk ook een einde aan de daling van ons lokaal uitkeringenbestand. Dit heeft mogelijk betekenis voor de gemeentelijke begroting. Ook zal het belang van lokale en regionale acquisitie en behoud van bestaande werkgelegenheid hiermee naar verwachting toenemen.

Economische groei in Limburg zakt onder landelijk gemiddelde
Groei bbp, jaar-op-jaar

Bron: CBS, *raming ING Economisch Bureau

Werkloosheid Limburg stabiliseert
Gemiddelde werkloosheidspercentage per jaar

Bron: CBS, *raming ING Economisch Bureau

Overigens blijft de arbeidsmarktsituatie in Noord-Limburg ook in 2020 voor een groot aantal beroepen nog steeds zeer gespannen. Dit betreft vooral de vraag naar technisch en dienstverlenend personeel en binnen de ict-, transport- en logistieke sector. Doordat de beroepsbevolking gelijk blijft, zit er namelijk weinig rek meer in het arbeidsaanbod en is er regionaal sprake van een krappe arbeidsmarkt. Op termijn ontstaan ook knelpunten in de zorg, onderwijs, bouw en het openbaar bestuur. Sectoren die binnen onze regio als meest vergrijsd worden aangeduid⁵.

Eind 2019 stonden er in de provincie Limburg 17.000 vacatures open, bijna 10 procent meer dan een jaar eerder. De economische vertraging verhindert namelijk niet dat als gevolg van vergrijzing het aanbod aan werk in onze regio verder afneemt. Eén op de vijf Limburgse bedrijven noemt inmiddels personeelstekorten als voornaamste belemmering. Voor de bouw en in de horeca is dit zelfs één op de drie⁶.

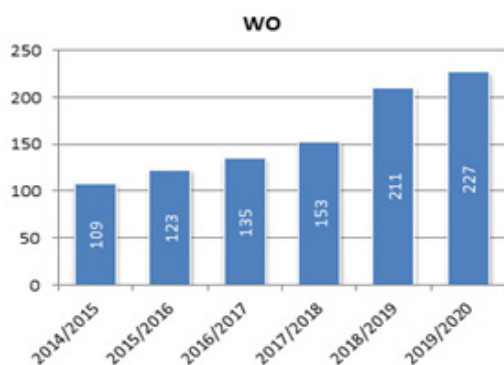
Dit biedt kansen voor mensen die wel willen werken maar nog niet over de gewenste competenties beschikken. Doorgaans vraagt het een investering in tijd en geld om hen klaar te stomen. Daarnaast is de krapte voor werkgevers een drijfveer om personeel van elders te halen, onder andere uit het buitenland. Het is dan ook tegen deze achtergrond dat we ons ten doel hebben gesteld om (lokaal) 3.000 verblijfsplaatsen voor arbeidsmigranten te realiseren tot 2025. Deze verblijfsplaatsen zijn alleen al van belang voor de bestaande bedrijven, nog niet voor bedrijventerreinen in ontwikkeling.

⁵ Trendverkenning Demografische Transitie Noord-Limburg (2017) / data: CBS, Progneff 2015 en UWV.

⁶ ING Economisch Bureau, december 2019

BEROEPS- EN HOGER ONDERWIJS

Om ook in de toekomst te kunnen blijven voorzien in voldoende arbeidsaanbod is goed middelbaar- en hoger (beroeps- en universitair) onderwijs als vestigingsfactor van cruciaal belang. (De regio) Venlo is goed geoutilleerd met vestigingen van ROC Gilde Opleidingen, Fontys Opleidingen Venlo, Hogere Agrarische School en University College Venlo van de Universiteit Maastricht. In het stedelijk beleid is dan ook nadrukkelijk de ambitie opgenomen om meer jonge mensen te boeien en te binden aan onze regio en aan onze regionale economie.

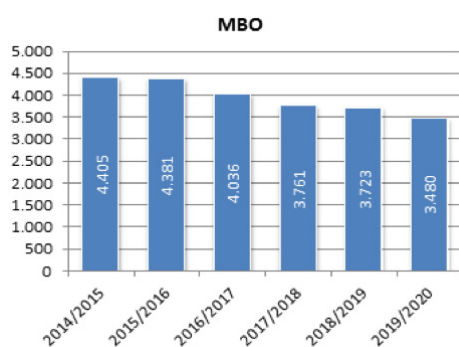

Studentenaantallen WO Venlo

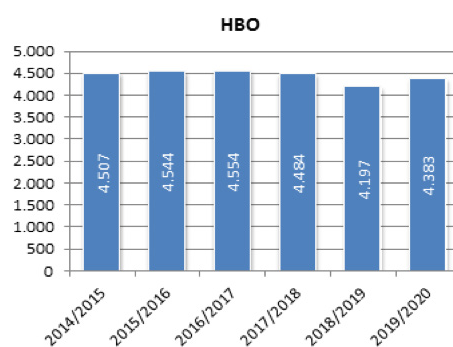

Webpagina www.checkvenlo.nl

Het aantal studenten in Venlo is in de afgelopen vijf jaar met zo'n 10% is gedaald. Deze daling komt overigens vrijwel geheel voor rekening van het gedaalde aantal MBO-studenten. Het aantal HBO- en WO-studenten lijkt zich te stabiliseren op zo'n 4.500 studenten. Daarbij merken wij op dat het aantal WO-studenten weliswaar nog gering in aantal is, maar al jarenlang een gestage stijging laat zien. Permanente aandacht voor de kwaliteit en breedte van het onderwijsaanbod en voldoende studentenvoorzieningen zal naar verwachting bijdragen tot de ontwikkeling van studentenstad Venlo.

Studentenaantallen MBO Venlo

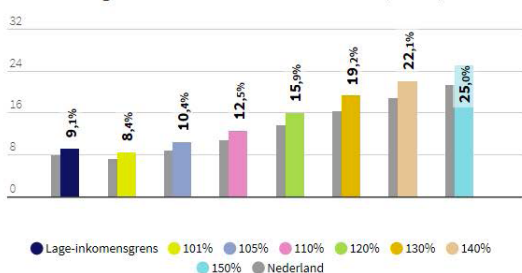
Studentenaantallen HBO Venlo

ARMOEDE

Het gaat beter met de inkomenspositie van het gemiddelde Venlose huishouden. Economische groei, meer werkgelegenheid en inkomensstijgingen hebben daaraan bijgedragen. Het aantal Venlose huishoudens met een bijstandsuitkering is in de afgelopen jaren met zo'n 12% gedaald. Gemiddeld beter wil echter niet zeggen dat het in financieel opzicht voor iedereen beter is geworden. Omdat de onderkant van het inkomensgebouw vanzelfsprekend de bijzondere aandacht krijgt van ons als lokale overheid hebben wij hieronder het relatieve aandeel van de beleidsmatig relevante inkomensgroepen in onze gemeente voor u in beeld gebracht. Relevant omdat deze inkomensgrenzen in onze minimaregelingen bepalend zijn voor de mogelijkheden om hier als inwoner van Venlo gebruik van te kunnen maken.

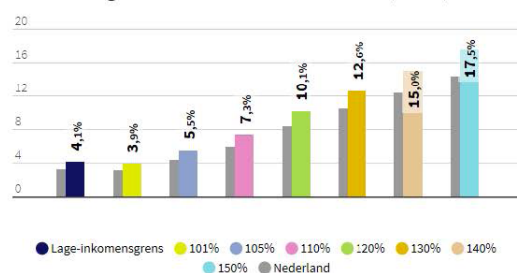
Huishoudens tot de lage-inkomensgrens of sociaal minimum

Huishoudens met inkomen ten minste 1 jaar tot lage-inkomensgrens en tot sociaal minimum (Venlo)

CBS - Inkomens | 2018

Huishoudens met inkomen 4 jaar of langer tot lage-inkomensgrens en tot sociaal minimum (Venlo)

CBS - Inkomens | 2018

Venlo in Cijfers ⁷

Beleidsmatig heeft armoede de afgelopen twee jaar veel bestuurlijke aandacht gekregen. Niet alleen is het voorkomen en bestrijden van armoede een belangrijke ambitie in het coalitieakkoord, ook werd er door de gemeenteraad nieuw armoedebeleid vastgesteld. Daarnaast werd er door het college stevige inzet gepleegd op het aanvalsplan Venlo Werkt. In september vorig jaar publiceerde het Sociaal Cultureel Planbureau het rapport 'Armoede in Kaart'. Zonder nu diepgaand inhoudelijk te gaan op dit rapport wijst het SCP die groepen aan die de grootste kans op armoede hebben.

Als we naar de gezinssamenstelling kijken dan valt op dat eenoudergezinnen met uitsluitend minderjarige kinderen het meeste risico lopen op armoede. Binnen deze categorie heeft 15% een besteedbaar huishoudensinkomen onder het niet-veel-maar-toereikendcriterium. Op enige afstand volgen de alleenstaanden jonger dan de AOW-leeftijd, met 12%. Alleenstaanden vanaf de AOW-leeftijd zijn veel minder vaak arm (5%). Ook paren lopen relatief weinig kans op armoede, vooral als het om AOW-gerechtigden gaat. Van hen is slechts 2% arm.

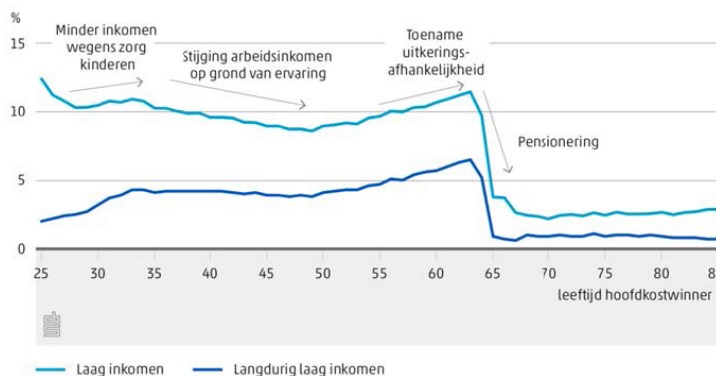
Na het veertigste levensjaar is er een daling zichtbaar en in de groep vanaf 45 jaar komt het armoedepercentage volgens het niet-veel-maar-toereikendcriterium onder het landelijke gemiddelde te liggen. Waarschijnlijk gaat het om mensen die nog wel actief zijn op de arbeidsmarkt, maar geen kinderen meer thuis hebben. Er hoeven dus minder gezinsleden van het inkomen rond te komen.

⁷ <https://venlo.incijfers.nl/dashboard/inkomen/>

Armoede in Nederland grootst bij oude ouderen en gezinnen met jonge kinderen

De oudsten zijn in Nederland vaak ook de armsten. Dat blijkt uit de opvallende grafiek die het Sociaal en Cultureel Planbureau dinsdag publiceerde bij het rapport Armoede in Kaart 2019. Ruim een op de tien 90-plussers heeft onvoldoende inkomsten om rond te komen.

Tjerk Gualthérie van Weezel 3 september 2019, 12:43

Volkscrant, 3 september 2019

CBS: huishoudens met langdurig armoederisico⁸

Een nog sterkere daling is zichtbaar bij de 65-plussers. Van de groep tot 80 jaar heeft 2% à 3% een inkomen onder de armoedegrens. Daarna neemt het aandeel armen echter weer toe. Bij de 80- tot en met 89-jarigen gaat het nog om 3,5% à 5%, maar bij de 90-plussers om 9%. Vermoedelijk speelt bij deze 'oudste ouderen' mee dat zij relatief vaak van alleen AOW moeten rondkomen. Daarnaast vormen de relatief hoge zorgkosten binnen deze leeftijdsgroep wellicht een verklarende factor. De zorgkosten worden immers van het inkomen afgetrokken⁹. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat dit in Venlo, gekeken naar huishoudenssamenstelling en leeftijd, heel anders zal zijn.

Inkomen is echter niet het enige, waarschijnlijk zelfs niet eens het belangrijkste, vraagstuk rondom ouder worden. Zorg en ondersteuning en hoe daar op hoge(re) leeftijd invulling aan te geven lijkt wat dat betreft een belangrijkere opgave. Bijna de helft van alle 75-plussers woont alleen en bijna één op de tien heeft noch een partner, noch kinderen. Vrijwel iedereen in deze leeftijdsgroep heeft een chronische aandoening en een meerderheid heeft te maken met lichamelijke beperkingen, psychische aandoeningen of geheugenproblemen. En desondanks geven de meeste ouderen aan zich goed te kunnen redden in het dagelijks leven.

Veel 75-plussers zijn dan ook nog altijd actief in de samenleving. Ruim acht op de tien ouderen komen dagelijks buiten en ontmoeten regelmatig vrienden. Ruim vier op de tien doen vrijwilligerswerk. Hoewel ruim acht op de tien 75-plussers tevreden zijn met hun leven voelt 10% van de 75 tot 84-jarigen en 15% van de 85-plussers zich (zeer) sterk eenzaam. De groep ouderen is daarmee al met al heel divers en 75-plussers variëren, net als andere leeftijdsgroepen, sterk in hun behoefte aan zorg en ondersteuning¹⁰. Het is met name de aard van hun behoefte of de beperkingen dat hen onderscheidt van andere leeftijdsgroepen, niet hun inkomen.

⁸ CBS, integrale inkomens- en vermogensstatistiek 2017

⁹ SCP, Armoede in Kaart, september 2019

¹⁰ SCP, Zorgen voor thuiswonende ouderen, april 2019

OUDEREN(ZORG)

Hoe zorgen we als gemeente voor ouderen? Met kaders als de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en Wet publieke gezondheid (Wpg) is het nodige aan beleid uitgewerkt. In veel gevallen gaat het om beleid waar kwetsbare inwoners en dus ook kwetsbare ouderen mee zijn geholpen.

Het aandeel van de leeftijdsgroep 75 jaar en ouder in de Nederlandse bevolking stijgt van 7,5% in 2018 naar 11,7% in 2030 en 13,6% in 2040. Daarbij is sprake van een 'dubbele vergrijzing'. Niet alleen zijn er meer mensen ouder dan 75 jaar, maar binnen deze groep zijn er ook steeds meer mensen hoogbejaard. Volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau woont 92% van de groep ouder dan 75 jaar nog zelfstandig. Een kwart van deze groep maakt gebruik van hulp en zorg uit meerdere domeinen, terwijl 38% van deze groep ouderen 'kwetsbaar' is. Indien deze verhoudingen niet wijzigen dan betekent dit een groei van een half miljoen ouderen in 2018 naar één miljoen ouderen in 2030 waarvoor het motto geldt 'Thuis zolang het kan'.

In Venlo woonden op 1 oktober 2019 9.231 inwoners van 75 jaar of ouder (9,2%). Binnen deze groep maakten 4.182 inwoners gebruik van een vorm van Wmo-ondersteuning (45%) en daarvan hebben 1.911 inwoners meerdere, lopende beschikkingen. Vergrijzing is een thema, dat in krimpregio's eerder en in grotere mate optreedt. Voor de gemeente Venlo geldt ook dat de vergrijzing hier in vergelijking met het gemiddelde in Nederland eerder optreedt. Op dit moment zijn er al grote vraagstukken rondom ouderen in Venlo.

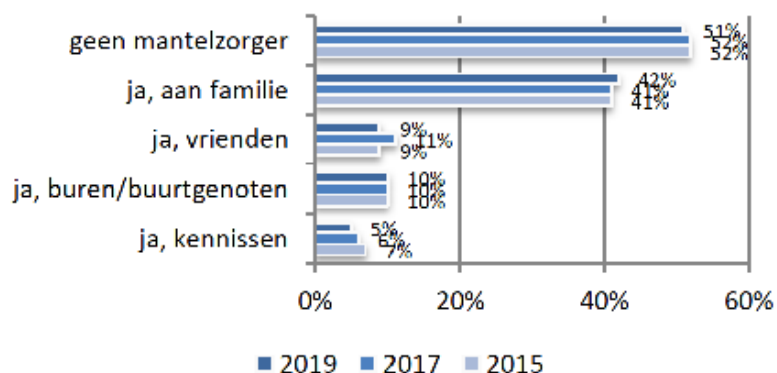
Het landelijke beleid is erop gericht, dat inwoners langer thuis wonen. Dat betekent automatisch een langere en intensievere periode, waarin de geboden zorg (ook) vanuit de gemeente wordt gefinancierd. Daarnaast zijn er ontwikkelingen die een negatief gevolg hebben op het beroep dat wordt gedaan op bijvoorbeeld de Wmo.

Zo is de Algemene wet bijzondere ziektekosten (Awbz) in 2015 vervangen door de Wet langdurige zorg (Wlz). Belangrijke taken zijn overgebracht naar de Zorgverzekeringswet (Zvw) en Wmo om het langer zelfstandig thuis wonen te stimuleren. Alleen hele kwetsbare ouderen die 24 uur per dag toezicht of nabijheid nodig hebben, kunnen nog een beroep doen op de Wlz voor intensieve zorg thuis of verblijfszorg in een verpleegtehuis. Nu steeds meer mensen kwetsbaarder worden en ook niet meer de stap naar een verzorgingstehuis kunnen maken, vraagt dit vanuit de Zvw en Wmo steeds grotere inspanning. De vraag van inwoners aan gemeenten om door middel van woonvoorzieningen en woningaanpassingen te compenseren neemt toe.

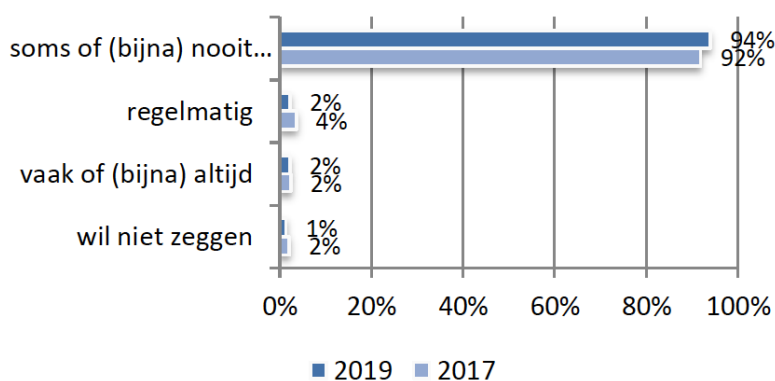
Daarnaast is met ingang van 2019 het abonnementstarief voor de eigen bijdrage in de Wmo ingevoerd. Vooraf is door gemeenten gewaarschuwd voor een mogelijke 'aanzuigende werking'. Dat kan mogelijk gevolgen hebben voor de begroting.

De Commissie Toekomst Zorg Thuiswonende Ouderen (TZTO) publiceerde onlangs, onder voorzitterschap van Wouter Bos, haar rapport 'Oud en zelfstandig in 2030, een reisadvies'. Het advies beschrijft een traject van (ver)bouwen, meer digitaal werken en samenwerken om de regie van ouderen te bevorderen, de zorg voor ouderen te vereenvoudigen en te verbeteren. Of dit advies wordt opgevolgd is nu nog niet te zeggen. Het toont wel aan, dat men ook op landelijk niveau initiatieven ontwikkelt om de stijgende zorgkosten te beperken en de zorg voor inwoners zoveel mogelijk thuis te laten plaatsvinden. En dat lijkt, gegeven het voorafgaande hard nodig.

Mede tegen deze achtergrond meten wij in Venlo ten behoeve van de tweejaarlijkse stadspeiling de mate waarin mensen zich eenzaam voelen en de beschikbaarheid van mantelzorgers. Venlo lijkt daarin een relatieve positieve uitgangspositie in te nemen. Landelijke cijfers ¹¹ indiceren een percentage van 4% tot 7%, afhankelijk van de meetmethode, wat betreft eenzaamheid onder de Nederlandse bevolking. Wat betreft het aantal inwoners dat mantelzorg geeft is dit ongeveer 1/3e van de (volwassen) bevolking ¹². In de hieronder opgenomen tabellen vindt u de percentages voor de gemeente Venlo.

inwoners dat mantelzorg geeft (Stadspeiling 2019)

Eenzaamheid (Stadspeiling 2019)

WONEN

De economische groei en de lage rente vertalen zich inmiddels in stevig gegroeide woningprijzen. Met name voor starters en middeninkomens is het lastig om in (de regio) Venlo nog een betaalbare woning te vinden. Wie een dergelijke woning wil kopen, moet zeker niet stil zitten. Zo nam de gemiddelde verkoopduur van tussen-, hoek- en van twee-onder-een-kapwoningen in het afgelopen jaar in (de regio) Venlo met 27%, respectievelijk 25% en 10% af. Een koopwoning in deze prijsrange staat in onze regio gemiddeld nog geen maand meer te koop.

Dat gold overigens niet voor vrijstaande woningen. De markt voor dit type woning oogt, ondanks de gestegen prijs, met een gemiddelde verkooptijd van 130 dagen, nog relatief ontspannen. In 2019 steeg de gemiddelde transactieprijs voor een woning in de regio Noord-Limburg met 11,4%.

¹¹ CBS, het meten van eenzaamheid

¹² SCP, Mantelzorgers in het vizier, november 2019

Venlo blijkt ook vanuit beleggingsoptiek inmiddels in de belangstelling te staan. Zo meldde afgelopen december de grote internationale beursgenoteerde vastgoedbelegger Colliers dat beleggers, die het meeste huurrendement willen halen en niet terugdeinzen voor wat meer risico, het best kunnen investeren in steden als Emmen, Heerlen en Venlo¹³.

WONINGMARKT

Huizen Venlo

10 procent in een jaar duurder

Limburger, 25 januari 2020

Transactieprijs (in dzd. euro)

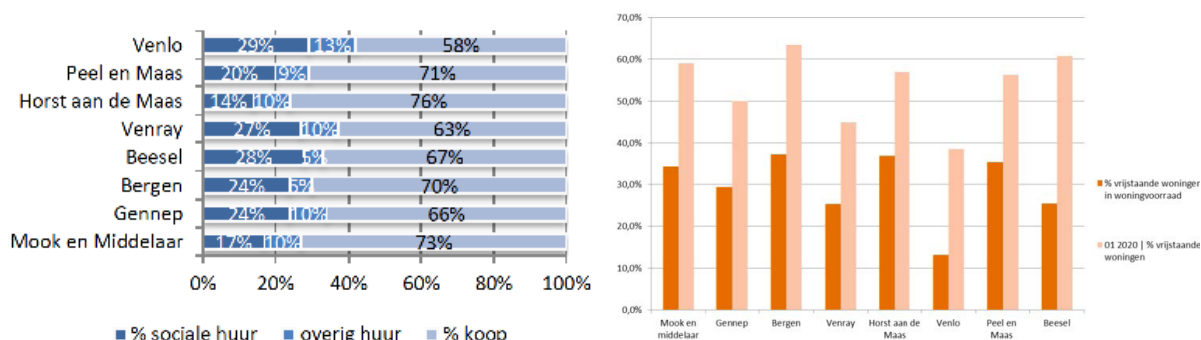
	2018-4	2019-3	2019-4*	%kw.	%-jr.
tussenwoning	170	181	192	6,0	13,2
hoekwoning	197	-	231	-	17,6
2-onder-1-kap	231	240	247	3,0	6,9
vrijstaand	379	376	406	8,1	7,3
appartement	-	-	-	-	-
totaal	247	254	269	7,9	11,4

*=voorlopig

NVM, Regio Noord-Limburg, januari 2020

De keerzijde van deze 'papieren vermogensgroei' is dat het juist voor die groepen die wij willen 'boeien en binden' (nog) lastiger wordt om zich na hun opleiding of het vinden van werk in onze gemeente te vestigen. Venlo kent een woningaanbod dat onvoldoende aansluit bij de stad die we willen worden (iets anders dan de stad die we nu zijn). Innoveren en investeren in een economisch krachtige, aantrekkelijke stad en daar zowel in economisch als ook maatschappelijk opzicht de vruchten van plukken, vraagt een verhoudingsgewijs veel gedifferentieerder woningaanbod en verschillende woonmilieus, een woningaanbod dat beter aansluit op de lange termijnkoers van Venlo.

Woningen bouwen voor nieuwe inwoners die er nog niet zijn, voor een stad die we willen worden. Gelukkig wordt er de komende jaren weer volop aan de stad gebouwd, met name in en om het stedelijk centrum. De herprogrammering Q4 en Maaswaard werpt zijn vruchten af en in 2020 wordt de eerste locatie al opgeleverd. Voor de andere locaties zijn inmiddels verder gevorderde, geactualiseerde plannen. Om het afwijkende profiel van Venlo, zowel ten opzichte van de andere gemeenten in de regio, te illustreren verwijzen wij u naar de hieronder opgenomen grafiek.

Vrijstaande woningen, gemeente Venlo / data Funda

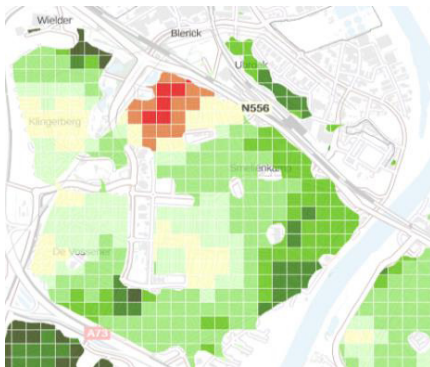
¹³ <https://www2.colliers.com/nl-NL/Research/20191204ResidentialInvestmentAttractiveness>, 3 december 2019

LEEFOMGEVING

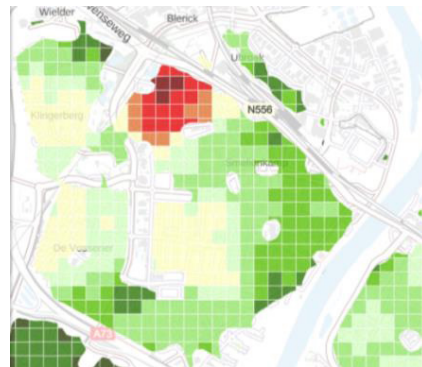
In de omgevingsanalyse van vorig jaar hebben we reeds uitgebreid stil gestaan bij de ontwikkeling van een aantal stadsdelen en wijken binnen onze gemeente. Eenmaal per twee jaar actualiseert het Ministerie van Binnenlandse Zaken de Leefbaarometer. De metingen van 2018 konden we in deze omgevingsanalyse voor het eerst gebruiken.

Net als de laatste keer dat we deze gegevens hanteerden (2017) kennen de kleinere kernen in onze gemeente over het algemeen geen opvallend lage scores. De kaart van de gemeente Venlo is op het eerste gezicht geruststellend groen van kleur. Opvallend is dat Blerick-Noord in de periode 2016-2018 echter opnieuw verder aan leefbaarheid heeft ingeboet en dat er in zijn algemeenheid in het stadsdeel Blerick sprake lijkt van een lichte achteruitgang van de leefbaarheidssituatie.

Op de hieronder weergegeven kaartjes is dit goed zichtbaar. De rode vlek op de kaart is in 2018 niet alleen donkerder van kleur, maar is ook groter geworden. Daarnaast is er sprake van een lichte verkleuring ('ontgroening') van de overige delen van Blerick.

Leefbaarometer, 2016

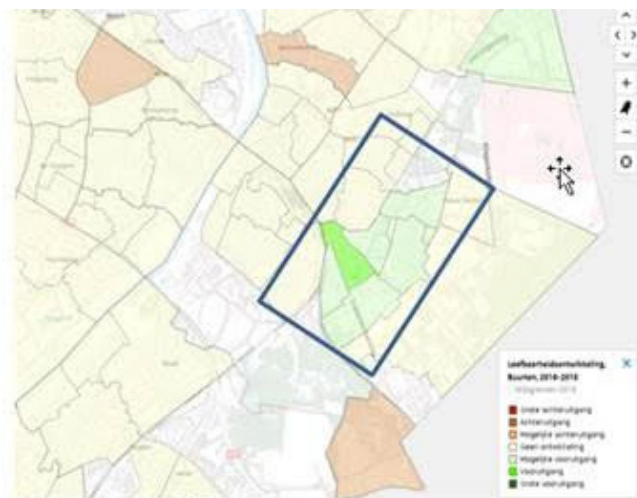

Leefbaarometer 2018

Stilstand of achteruitgang zijn echter niet de enige smaken die de leefbaarheidssituatie in onze gemeente kenmerken. Het gebied net ten oosten van het centrumgebied van Venlo laat in de periode 2016-2018 namelijk een fraaie verbetering van de leefbaarheidssituatie zien. Ingezoomd op detailniveau blijkt dat dit met name verband houdt met de toegenomen score op veiligheid.

Dat wil zeggen: minder overlast als gevolg van drugsgebruik, jongeren en omwonenden, minder vernielingen, rommel op straat en bekladding.¹⁴ De lichte afname op de score inwoners heeft te maken met de daling van het gemiddelde inkomen, het opleidingsniveau en/of een toename van het aantal uitkeringsontvangers.

¹⁴ Leefbaarometer 2.0: instrumentontwikkeling

Ontwikkeling van de totaalscore, en de bijdrage per dimensie aan deze ontwikkeling. Selecteer de individuele kolommen voor detail informatie.

Leerbaarometer, 2018

DUURZAAMHEID

Venlo blijft wat betreft duurzaamheidsprestaties duidelijk achter bij het landelijk gemiddelde van de 355 Nederlandse gemeenten.¹⁵ In de door Telos jaarlijks uitgevoerde duurzaamheidsstudie noteert Venlo in 2019 een bescheiden 298e plaats. Opvallend is de verbetering van de score voor economisch kapitaal, de economische prestaties van Venlo. Wij tekenen daarbij op dat er in de afgelopen jaren behalve deze monitor ook diverse andere dashboards zijn ontwikkeld, zoals bijvoorbeeld de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat. Overigens scoort Venlo ook in deze dashboards beneden gemiddeld.¹⁶

Duurzaamheidsscore van alle 355 gemeenten

	TOTAALSCORE				SOCIAAL-CULTUREEL KAPITAAL		ECOLOGISCH KAPITAAL		ECONOMISCH KAPITAAL	
Velsen	48.5	266	▼	11	49.2	268	42	339	54.3	35
Venlo	47.4	298	▼	7	44.1	334	46.6	271	51.4	87
Venray	48.6	263	▼	2	50.5	236	45.9	293	49.4	150

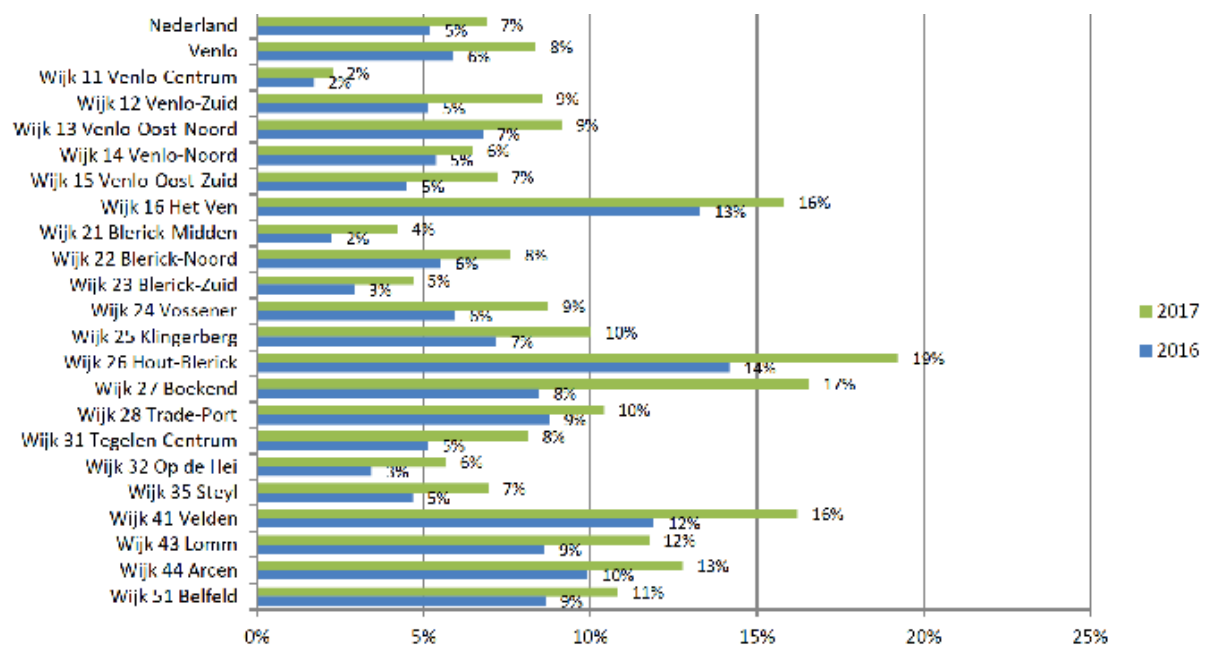
Telos, duurzaamheidsscores Nederlandse gemeenten 2019

Deze score heeft namelijk betrekking op de 'klassieke' duurzaamheidsthema's op het gebied van bodem, water, lucht, grondstoffen, afval, vervuiling, hinder en energie. De komende jaren zal moeten blijken in hoeverre de gekozen aanpak en de door de gemeenteraad daarvoor beschikbaar gestelde middelen onze bescheiden positie ten aanzien van met name het aspect 'ecologisch kapitaal' verder kunnen verbeteren.

¹⁵<http://www.telos.nl/1499163.aspx?t=Nationale+Monitor+Duurzame+Gemeenten+2019>

¹⁶<https://klimaatmonitor.databank.nl/dashboard/>

En hoewel Venlo het wat betreft de opwekking van zonne-energie door huishoudens relatief goed doet, is er voor onze gemeente dus nog een hoop te doen. Gegeven de afspraken uit het Klimaatakkoord dat in juni vorig is gepresenteerd zullen er de komende jaren grote en kostbare ingrepen moeten worden gedaan.

% woningen met zonne-installatie (CBS, december 2019)

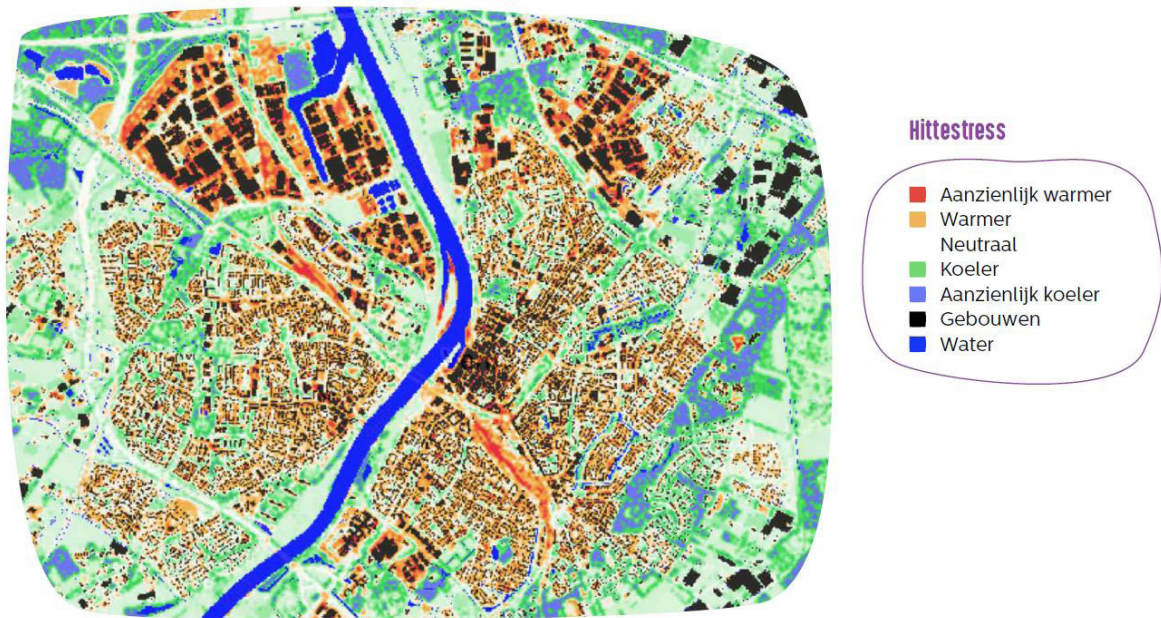
Deze transitie doet Venlo natuurlijk niet alleen. Binnen de regio Noord- en Midden-Limburg geven wij gezamenlijk invulling aan de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015) en het op basis daarvan op 28 juni 2019 door het kabinet gepresenteerde Klimaatakkoord. Deze dienen opgeteld te leiden tot een CO₂-reductie in 2030 van tenminste 49% ten opzichte van het jaar 1990.

De zeer lage score op sociaal-cultureel kapitaal krijgt met name binnen de programma's Leefbaar Venlo en Gezond en actief Venlo aandacht. Thema's binnen dit aspect zijn gezondheid, veiligheid, economische en maatschappelijke participatie, kunst en cultuur en woonomgeving.

Een onderwerp dat in de duurzaamheidsstudie van Telos wat minder aandacht krijgt, is het effect dat het veranderende klimaat heeft op het woonklimaat van Venlo. Zo leidt hittestress niet alleen tot ernstige gezondheidsproblemen bij kwetsbare inwoners zoals zieken en ouderen, maar kunnen ook schade veroorzaken aan constructies zoals onze infrastructuur en gebouwen. Daarnaast neemt ook de energievraag toe als gevolg van koeling en kunnen er waterkwaliteitsproblemen ontstaan door opwarming van het oppervlaktewater. Hitte en het voorkomen daarvan vormt daarom, in toenemende mate, een belangrijk thema voor Venlo.¹⁷

¹⁷ Concept-transitievisie gebouwde omgeving 2020

Dat geldt in dezelfde mate voor water en wateroverlast. Als gevolg van de klimaatverandering zullen zware buien vaker vallen en extremer worden. In dat geval is met name de begaanbaarheid van wegen, en de mate van verharding een aandachtspunt. Op dit moment is er een visie en een aanpak klimaatadaptatie voor onze gemeente in voorbereiding.

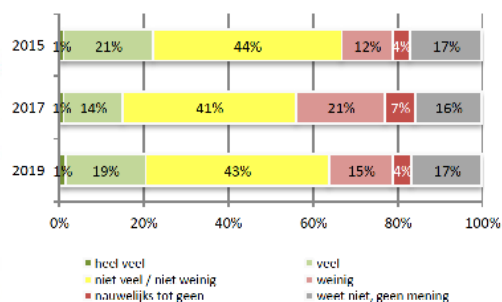
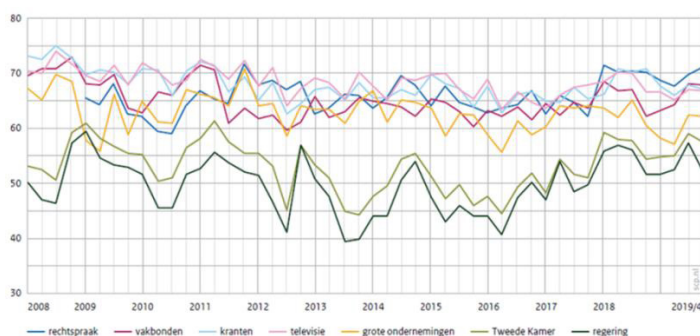
Hittestress in Venlo (WPN klimaatatlas)

VERTROUWEN

Het gemeentebestuur heeft van (het herstel van) vertrouwen in de huidige bestuursperiode een belangrijk issue gemaakt. Daar leek bij het aantreden van het huidige college ook volop aanleiding toe. "Wij staan voor een betrouwbaar en transparant bestuur. Vertrouwen in het gemeentebestuur dat verloren is gegaan zal, en moet worden hersteld. De afstand tussen bestuur en de inwoners van Venlo wordt kleiner." Zo staat het in het coalitieakkoord.

Het college maakte de agenda's leeg en trok na een korte periode van voorbereiding de Venlose wijken en kernen in. Het college nam direct na het aantreden stevige besluiten, maakte afspraken met het provinciebestuur en voltooide de budgettaire opgave binnen het sociaal domein. Financiële spelregels en een strikte sturing op uitgaven leidde tot herstel van het aangetaste eigen vermogen. Ondertussen presenteerde het bestuur een samenlevingsagenda, een haalbaar perspectief voor de herontwikkeling van het Kazerneterrein en het perspectief op een nieuw zwembad. En dat niet alleen. Venlo lijkt zichzelf hervonden te hebben en een deel van het verloren gegane vertrouwen lijkt zich te herstellen. En hoewel uiteraard niet alles goed gaat, is het vertrouwen van onze inwoners in het gemeentebestuur toegenomen.

In het najaar van 2019 heeft er, als onderdeel van de stadspeiling, opnieuw een meting plaats-gevonden. Daaruit blijkt dat het aantal inwoners dat aangeeft weinig of nauwelijks tot geen vertrouwen te hebben in het gemeentebestuur met 1/3e is gedaald van 28% naar 19%. Het aantal inwoners dat aangeeft (heel) veel vertrouwen te hebben in het gemeentebestuur is toegenomen van 15% naar 20%, eveneens met 1/3e.

SCP, Institutioneel vertrouwen, Burgerperspectieven 2019/4

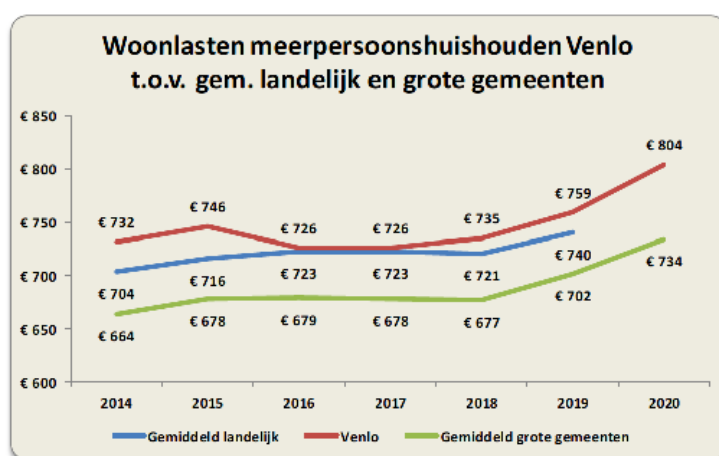
Bewerking data stadspeiling 2019, jan. 2020

Tegelijkertijd is ook de waardering voor de wijze waarop de gemeente inwoners en organisaties betreft, na een daling van 5,9 in 2015 naar een 5,7 in 2017 in de stadspeiling 2019 gestegen naar een 6,0. Naar verwachting wordt de stadspeiling 2019 gepubliceerd in het tweede kwartaal van 2020.

Het meest recent, door het Sociaal Cultureel Planbureau¹⁸, gemeten cijfer waarbij het vertrouwen wordt aangegeven in de regering en Tweede Kamer schommelt al vele jaren rond de 50%.

WOONLASTEN

De woonlasten zijn de totale lasten van de onroerend zaakbelasting (OZB), afvalstoffenheffing en rioolrechten minus een eventuele heffingskorting. In deze omgevingsanalyse worden de woonlasten van een meerspersoonshuishouden als uitgangspunt genomen. In 2019 stond de gemeente Venlo landelijk op de 193ste plaats (2018: 176ste plaats) waarbij positie 1 de laagste woonlasten heeft¹⁹. In de volgende tabel wordt de ontwikkeling van de woonlasten van een meerspersoonshuishouden van de gemeente Venlo vergeleken met de gemiddelde woonlasten landelijk (t/m 2019) en ten opzichte van het gemiddelde van de grote gemeenten (t/m 2020)²⁰. Voor 2020 zijn alleen de kerngegevens belastingen grote gemeenten gepubliceerd.

¹⁸ SCP, Zorgen voor thuiswonende ouderen, april 2019

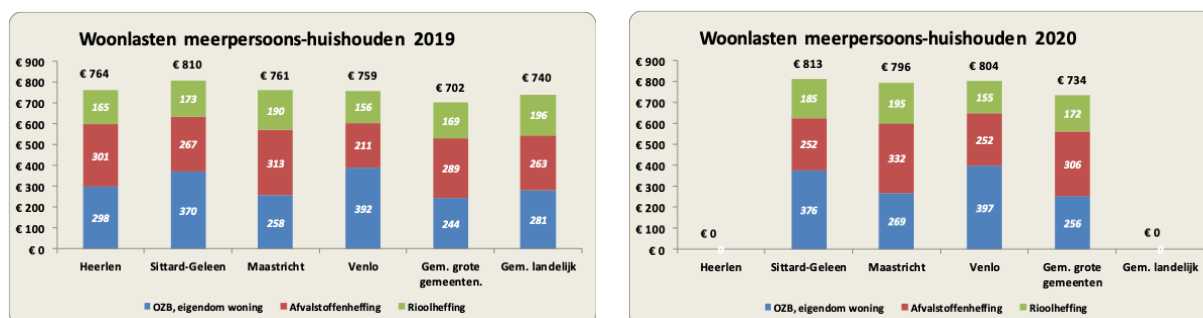
¹⁹ Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO): Atlas lokale lasten 2019.

²⁰ Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO), Atlas Lokale lasten 2019 (2020 nog niet verschenen); COELO, Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2020.

De stijging van de gemeentelijke woonlasten van Venlo is voor 2020 hoger dan het landelijk gemiddelde van de grote gemeenten (€ 46 versus € 32). Voor wat betreft de afvalstoffenheffing van Venlo is hierbij voor de jaren 2016 tot en met 2019 rekening gehouden met de afbouw van de egaliseringsreserve afvalstoffen²¹. Zoals in de begroting 2020 verwoord, heeft het wegvallen van deze baten, kostenstijgingen aan de lastenkant en de door het Rijk verhoogde afvalstoffenbelasting bijgedragen aan de opwaartse druk van de afvalstoffenheffing en daarmee de woonlasten.

Bij de begrotingsbehandeling 2020-2023 is toegezegd, ten behoeve van de behandeling van de kadernota, een aantal scenario's uit te werken op basis waarvan er bestuurlijk kan worden bepaald hoe wij de komende jaren invulling willen geven aan het vraagstuk van de woonlasten-ontwikkeling.

In de volgende grafieken²² worden de gemeentelijke woonlasten 2019 en 2020 onderverdeeld in de omvang van de onroerend zaakbelasting (OZB), afvalstoffenheffing en rioolrechten. Dit wordt voor het jaar 2019 vergeleken met de 4 grote steden van de provincie Limburg, de grote steden als totaal en het totaal van alle gemeenten landelijk. Voor het jaar 2020 ontbreken de gegevens van de gemeente Heerlen en het landelijk gemiddelde omdat deze cijfers nog niet gepubliceerd zijn.

Binnen de woonlastenontwikkeling is voor Venlo de OZB relatief hoog en de afvalstoffenheffing relatief laag ten opzichte van de referentiewaarden.

De hoogte van de afvalstoffenheffing wordt jaarlijks vastgesteld op basis van de totale baten en lasten voortkomend uit de afvalinzameling- en verwerking. De lasten voor inzameling zijn in meerjarige contracten weggezet. Naar verwachting wordt in 2020 opnieuw aanbesteed voor wat betreft de afvalinzameling en verwerking. De Wet waardering onroerende zaken (Wwoz) wordt gewijzigd. Er gaat een systeemwijziging plaatsvinden ten aanzien van de wijze waarop de waardebeoordeling van onroerende zaken plaatsvindt. Van de inhoud (m³) als grondslag naar de oppervlakte (m²) als grondslag. Voor de OZB – opbrengst op zichzelf heeft dit naar verwachting geen invloed, mogelijk wel voor de uitkomst per afzonderlijk object. Beide ontwikkelingen kunnen gevolgen hebben voor de woonlastenontwikkeling.

²¹ Raadsbelsluit voorstel nr. 31 d.d. 24 juni 2015

²² Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO), Atlas Lokale lasten 2019 (2020 nog niet verschenen); COELO, Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2020.

BEDRIJFSVOERING

De doorontwikkeling van de organisatie die de inhoudelijke opgaven van de stad tot stand moet brengen vraagt noodzakelijkerwijs ook een doorontwikkeling van de bedrijfsvoering. Deze doorontwikkeling is permanent en aan verandering onderhevig als gevolg van ontwikkelingen in de omgeving. Het vraagt een goed zicht op de voor de gemeentelijke bedrijfsvoering meest relevante ontwikkelingen. Vier ontwikkelingen die we in deze omgevingsanalyse willen vermelden zijn:

- a) Het behoud én de werving van voldoende en gekwalificeerd personeel voor gemeenten en dus ook voor de gemeente Venlo wordt steeds lastiger. Dat geldt ook voor de aantrekkelijkheid van de overheid (in zijn algemeenheid) als werkgever, zeker in tijden van hoogconjunctuur en voor starters op de arbeidsmarkt. Jonge medewerkers zijn lastig te werven en stromen over het algemeen relatief snel weer uit.

Het aantal openstaande vacatures stijgt voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners van 1.384 in 2017 naar 1.493 in 2018. Het percentage moeilijk vervulbare vacatures bedroeg voor zowel 2017 als 2018 21,4% voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners. Als we kijken naar de totale populatie gemeenten stijgt het percentage van 10,8 in 2017 naar 13,0 in 2018 ²³.

Gemeenten en dus ook Venlo merken dat het lastiger wordt om voldoende, goed personeel te werven en te behouden met de optredende vergrijzing binnen het ambtelijk apparaat. De praktijk laat zien dat vacatures steeds langer open staan. En dat de vraag, hoe die vacatures ingevuld moeten worden voor veel gemeenten relevant is, blijkt wel uit het aantal gemeenten dat aangeeft vacatures open te hebben staan: maar liefst 92%. Dit kan tot gevolg hebben dat er in een aantal gevallen bij beleidsvoorbereiding en uitvoering vertraging kan optreden omdat er onvoldoende capaciteit voorhanden is. Binnen de volgende functiegebieden staan de meeste vacatures open ²⁴:

GRAFIEK 1

Bron: Enquête HR-professionals, Motivaction (2018)

Binnen deze functiegebieden zijn het voornamelijk hbo- en wo-functies die openstaan. Dat is overigens op de hele Nederlandse arbeidsmarkt het geval. Dit maakt het extra belangrijk dat we als Venlo kritisch blijven kijken naar het wervings- en selectieproces en onze arbeidsmarktcommunicatie. Daarnaast is dit relevant voor wat betreft de Venlose strategische personeelsplanning en het vraagstuk van externe inhuur.

²³ A+O fonds gemeenten: Personeelsmonitor gemeenten 2018.

²⁴ A+O fonds gemeenten: waar haal je ze vandaan

In de Personeelsmonitor Gemeenten 2018 hebben 185 gemeenten gereageerd op de vraag welke gemeenten proberen de externe inhuur terug te dringen. Hiervan geven 59% van de gemeenten aan dat zij proberen de externe inhuur terug te dringen. Voor 2018 hebben 157 gemeenten inzicht gegeven in de uitgaven aan externe inhuur (onderstaande tabel). In de groep 100.000 > inwoners (excl. G4) bedragen de uitgaven aan externe inhuur 21% van de totale uitgaven aan personeel en externe inhuur²⁵ waarbij een stijgende lijn is te zien vanaf 2014 (14%). Als Venlo zetten wij nadrukkelijk in op het terugdringen van externe inhuur en zitten wij ruimschoots onder de landelijke trend. Op basis van de jaarrekening 2018 bedroeg het inhuurpercentage circa 11%.

Uitgaven aan externe inhuur		%				
		2014	2015	2016	2017	2018
	G4	16	17	17	18	21
	100.000 > inwoners (excl. G4)	14	17	18	20	21
	50.000 tot 100.000 inwoners	11	13	14	15	18
	20.000 tot 50.000 inwoners	10	14	13	17	19
	< 20.000 inwoners	10	15	16	15	19
	Alle gemeenten	13	15	16	17	20
Aantal gemeenten		159	163	139	147	157

Bron: Enquête Personeelsmonitor 2014-2018, bewerking Etl/Panteia

b) Net als in het bedrijfsleven is er bij de overheid sprake van een koersverlegging op het gebied van informatisering, namelijk van een 'technische' benadering naar een informatieperspectief. Meer informatiegestuurd handelen (data-gedreven), monitoring gezamenlijke oplossingen, meer efficiëntie en meer ontkokering, en dat tegen lagere kosten. Een andere trend is de kanteling van overheidsgegevens voor intern gebruik naar extern gebruik. Eerst ten behoeve van de publieke dienstverlening en vervolgens ten behoeve van het bedrijfsleven. Nieuwe vormen van informatisering maken realtime informatie over output van overheid als dienstverlener mogelijk. Als de overheid dit niet regelt gaan derden hier mogelijk mee aan de slag met mogelijk minder valide informatie of zelfs onjuiste gegevens als gevolg²⁶. Een steeds belangrijker en urgenter aspect waar ook de nodige kosten mee verbonden zijn, is de aandacht voor informatieveiligheid (en privacy).

c) Een duurzame bedrijfsvoering binnen een sector die sterk afhankelijk is van samenwerking met anderen vergt een steeds grotere investering. Niet alleen met de maatschappelijke partners met wie wij onze producten en dienstverlening vorm geven, maar nadrukkelijk ook in ketens en met onze regiegemeenten.

d) In 2020 starten de voorbereidingen om over het boekjaar 2021 (begin 2022) als organisatie zelf een statement af te kunnen geven voor wat betreft de financiële rechtmatigheid. De ontwikkelingen en de te nemen stappen zullen door het college samen met de gemeenteraad gevolgd worden en hiertoe zullen voorstellen worden gedaan om te komen tot een op termijn volledig en betrouwbaar in control statement.

²⁵ Uitgaven externe inhuur in jaar t / (personele uitgaven in jaar t + uitgaven externe inhuur in jaar t)

²⁶ Publiek perspectief (<https://www.publiekperspectief.nl/hrm-trends-ontwikkelingen-2019/>)

FINANCIËLE POSITIE

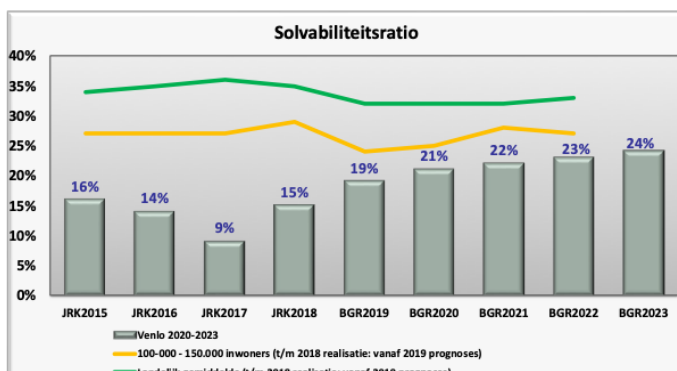
De financiële positie speelt een belangrijke rol om een goede en integrale afweging te kunnen maken over de te varen koers op de korte, maar vooral op de (middel)lange termijn. De financiële positie is geen doel op zich en moet altijd gezien worden in het licht van de totale maatschappelijke opgave van de stad. Het te bereiken maatschappelijke rendement en de bijdrage aan de inhoudelijke beleidsdoelstellingen zijn hierbij van evident belang. De beoordeling van de financiële positie vindt plaats op basis van de door de gemeenteraad vastgestelde strategische en tactische doelstellingen zoals weergegeven in het plaatje.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de weerbaarheid van de gemeente. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe hoger de weerbaarheid. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. De (verwachte) ontwikkeling van de solvabiliteitsratio kent een opwaarts effect vanaf 2018 maar ligt nog altijd substantieel lager dan het landelijk gemiddelde en lager dan het gemiddelde van de steden 100.000 – 150.000 inwoners²⁷. In het gemeenschappelijk financieel toezichtkader van de provincies zijn signaleringswaarden voor de solvabiliteitsratio opgenomen met de volgende classificatie:

Meest risicovol	< 20%
Neutraal	20%-50%
Minst risicovol	> 50%.

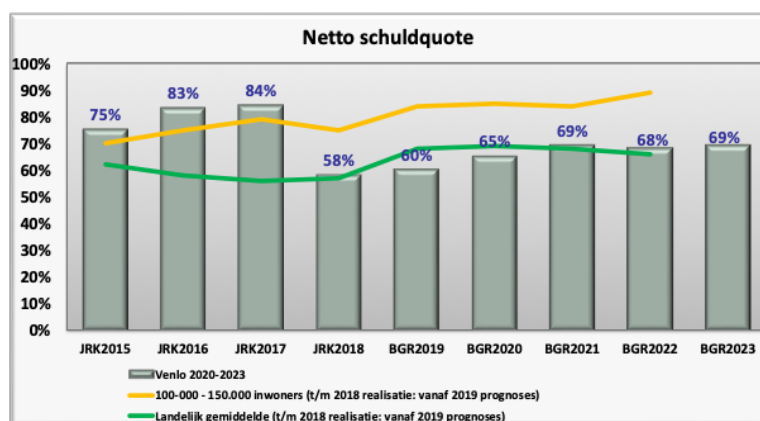
De door de gemeenteraad vastgestelde streefwaarde voor Venlo bedraagt $\geq 20\%$ en bevindt zich, op basis van het toezichtkader provincies, op de grens van 'meest risicovol'. De verwachte ontwikkeling van de solvabiliteitsratio zelf beweegt zich, in tijden van economische voorspoed, vanaf 2020 van meest risicovol naar neutraal.

²⁷ De Venlose cijfers zijn eigen cijfers uit de jaarrekening en begroting 2020-2023. De landelijke en 100.000 – 150.000 cijfers hebben betrekking op de begroting 2019-2022 (Bron: www.financiengemeenten.nl, een product van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties)

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft aan hoe hoog de netto schuld is ten opzichte van de inkomsten. Hoe hoger de inkomsten, des te meer schulden een gemeente zou kunnen dragen. Volgens de VNG bevindt de schuldquote van een gemeente zich normaal tussen de 0% en 100%. Bij een schuldquote hoger dan 130% is er sprake van een zeer hoge schuld. De netto schuldquote van Venlo beweegt zich vanaf 2018 rond het landelijk gemiddelde en onder de verwachte ontwikkeling van de steden 100.000 – 150.000 inwoners²⁸. De verbetering van de schuldquote wordt enerzijds veroorzaakt door een stijging van de baten en anderzijds een daling van de schulden. In het gemeenschappelijk financieel toezichtkader van de provincies zijn signaleringswaarden voor de netto schuldquote opgenomen met de volgende classificatie:

Meest risicovol	> 130%
Neutraal	90% – 130%
Minst risicovol	< 90%.

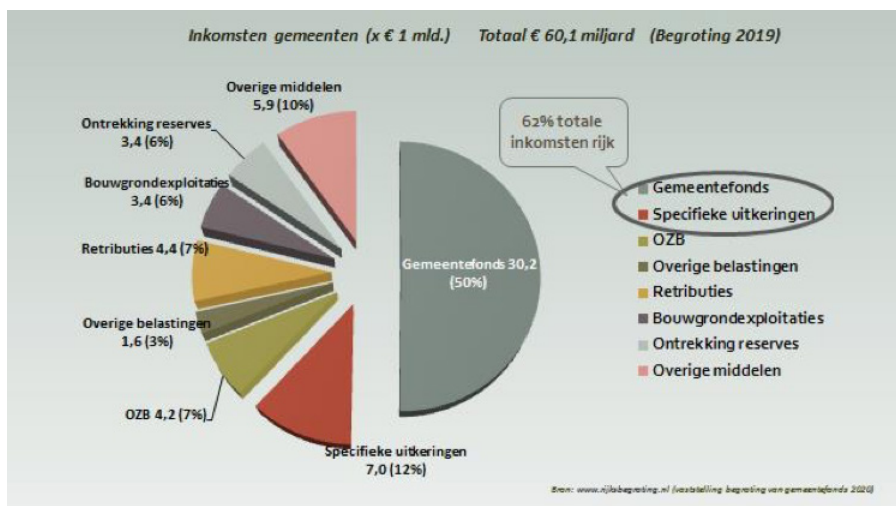

De door de gemeenteraad vastgestelde streefwaarde voor Venlo bedraagt $\leq 130\%$ en bevindt zich, op basis van het toezichtkader provincies, op de grens van 'meest risicovol'. De verwachte ontwikkeling van de netto schuldquote zelf beweegt zich, in tijden van economische voorspoed, vanaf 2020 binnen de classificatie minst risicovol.

²⁸ De Venlose cijfers zijn eigen cijfers uit de jaarrekening en begroting 2020-2023. De landelijke en 100.000 – 150.000 cijfers hebben betrekking op de begroting 2019-2022 (Bron: www.financiengemeenten.nl, een product van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties).

INKOMSTEN GEMEENTEN EN FINANCIËLE VERHOUDINGEN

De inkomsten die gemeenten van het Rijk krijgen, zijn gebaseerd op de financiële-verhoudingswet. De financiële verhouding is het geheel van geldstromen tussen Rijk en gemeenten waarbij het uitgangspunt is dat gemeenten voldoende geld krijgen om de taken uit te kunnen voeren. Het totaal van de inkomsten van gemeenten op landelijk niveau bedraagt in 2019 € 60,1 miljard ²⁹. In onderstaande grafiek zijn de inkomsten van alle gemeenten verdeeld naar inkomstenbronnen.

Zoals te lezen uit de grafiek is de gemeente voor een belangrijk deel afhankelijk van de inkomsten van het Rijk (aandeel van 62% in de totale inkomsten). In 2019 gaat het hierbij landelijk om een bedrag van € 30,2 miljard aan uitkeringen uit het gemeentefonds en € 7,0 miljard aan specifieke uitkeringen. Het grootste deel van de specifieke uitkeringen heeft betrekking op de Gebundelde Uitkering Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG middelen).

Eén van de grootste knelpunten voor gemeenten op landelijk niveau is de structurele (on)toereikendheid van de beschikbare middelen (macrobudgetten) waarbij de ontoereikendheid van de middelen op de jeugdzorg en de (mogelijke) 'aanzuigende werking' als gevolg van de invoering van het abonnementstarief belangrijke ontwikkelingen zijn. De ontoereikendheid van deze middelen is onderwerp van gesprek op landelijk niveau waarbij Venlo deze ontwikkelingen nauwlettend volgt en een bijdrage levert aan de agendering van deze problematiek.

De macrobudgetten gemeentefonds en de specifieke uitkeringen worden middels een complex model verdeeld over de individuele gemeenten. De jaarlijkse bijdrage aan gemeenten via dit fonds bedraagt landelijk € 30,2 miljard en zou oorspronkelijk vanaf 2021 anders verdeeld worden. Deze bijstelling is recent door het kabinet met een jaar uitgesteld. De totale uitkering uit het gemeentefonds bedraagt voor Venlo € 241 miljoen (stand begroting 2020). Het doel van de nieuwe verdeling is om te komen tot een volledige en integrale herijking van het gemeentefonds. Met deze herijking wordt onder meer beoogd om de vastgestelde knelpunten in de verdeling van de middelen voor het sociaal domein op te lossen.

²⁹ Bron: www.rijksbegroting.nl (vaststelling begroting van gemeentefonds 2019)

Daarnaast zijn er ontwikkelingen voor wat betreft een andere wijze van verdelen van de middelen voor Beschermd wonen en Maatschappelijke opvang. Uitgangspunt is dat in de meicirculaire 2020 de nieuwe meerjarige verdeling bekend wordt. Hoewel het belangrijk is dat de herijking van het gemeentefonds overeenkomstig de afspraken vanaf 2021 ingaat, komen er steeds meer signalen dat de implementatie wordt uitgesteld. Zowel het inhoudelijk participeren als het anticiperen op deze meerjarige ontwikkelingen blijft essentieel omdat het kan gaan om substantiële financiële effecten voor de korte en (middel)lange termijn.

Een ruimere financiële armslag voor gemeenten is hard nodig om de grote maatschappelijke vraagstukken het hoofd te bieden. Maatschappelijke vraagstukken op onder andere het terrein van klimaat, energie, digitalisering, Omgevingswet, zorg en verduurzaming van de bestaande voorraad zullen ongetwijfeld vragen om nieuwe oplossingen.

De mogelijkheid om zelf in beleidsmatige zin invloed uit te oefenen op het totaal van de inkomsten is relatief beperkt. Een belangrijke draaiknop is de Onroerend zaakbelasting (OZB). Het aandeel van de OZB in de totale gemeentelijke inkomsten op landelijk niveau bedraagt echter slechts 7%. Verruiming van het lokaal belastinggebied is in het landelijk regeerakkoord geen issue meer, dit ondanks het feit dat het vorige kabinet bouwstenen heeft geformuleerd voor uitbreiding van het lokaal belastinggebied. Wellicht biedt het weer kansen voor een volgend kabinet.

De herziening van de financiële verhoudingen en het ontwikkelen van alternatieve, nieuwe 'financieringsconstructies' blijft een uitdaging. Dit blijft naast sturingsmogelijkheden op de uitgaven, nodig om bestaande en toekomstige opgaves het hoofd te kunnen bieden. Sturingsmogelijkheden op de uitgaven zijn voor gemeenten namelijk veel groter dan de mogelijkheid om de omvang van de inkomsten te beïnvloeden.

